

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Martini Chemnitii, Doctoris Theologi celeberrimi, Harmonia Quatuor Evangelistarum

Quam ab Eodem feliciter inchoatam ... D. Polycarpus Lyserus, et D.
Johannes Gerhardus, ... Is quidem continuavit, Hic perfecit ; Opus
Eruditionis Stupendæ, Orthodoxorum consensu approbatum, idemque tot
Eruditorum desideriis adhuc expetitur

**Chemnitz, Martin
Leyser, Polycarp
Gerhard, Johann**

Hamburgi, MDCCIII

VD18 90617681

Caput CXVI. Christus Relicta Hierosolyma Proficiscitur Trans Jordanem, In
Locum, Ubi Johannes Baptizarat. Johan. 10. vers. 40.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18203

quinque hominum millia, absque mulieribus & pueris, contenti apud ipsum pane hordeaceo; cum apud Judæos Hierosolymis affatos agnos & placentas non fermentatas habere potuissent. Altera vice, cum ex Decapolitana regione rediret, quater mille ipsum secuti sunt, triduum integrum apud ipsum perdurantes, donec tandem & ipsos cibaret. Quod etiam latenter Galilæam transiit, ut discipulos de passione sua instituire posset: quod item quasi in occulto ascendit Hierosolymam ad festum scenopegias, id indicio est, alias ipsum tantum secum traxisse comitatum suorum sectatorum, ut, aliquando, declinanda invidia causa, eos clam deserere coactus fuerit. Nam etiam cum in quodam convivio Pharisei & Legisperiti Domino graviter insisterent, os ipsi occidere conarentur, & insidiarentur, ut aliquid caperent, de quo eum accusarent, concurrerunt myriades ex turbis, solliciti de Magistro, ne vis aliqua ipsi inferretur. Martha & Maria quidem non leguntur, quod secuta sunt ipsum peregrinantem: hospino tamen eum exceperunt, sic re ipsa demonstrantes, se doctrinæ ipsius discipulas esse. Inter sectatores Christi hoc anno non postremus fuit cæcus natus, qui à Jesu admonitus & edoctus agnovit eum esse filium DEI, in eum credidit, ipsumque adoravit. Non tamen omnes

pari integritate & animo Christum secuti sunt: id eò una vice dum tres eum sequi cupiverunt, duos à se rursus ablegavit & rejecit, tertium autem correxerunt.

5. Adversarios habuit Christus hoc anno tam Politicos, quam Ecclesiasticos. Nam quod Herodes sub initium anni, cum facta ipsius passim celebrarentur, ipsum videre desideravit, illud non ex amore factum est, sed quod expetiit ipsum non minus è medio tollere, quam Johannem Baptistam. Sicuti id aliarum narrationes in Evangelistis satis disertè docent. Ex Ecclesiasticis fuerunt Christi hostes Scribæ & Pharisei, qui Hierosolymis se in Galilæam usque ablegari passi sunt, ut eum observarent, quæstionibus tentarent, atque operam darent, ut aliquid ex doctrina, vita, & sermonibus ejus arriperent, de quo periculum ipsi creare possent: Hierosolymis autem conjurati ipsius hostes fuerunt Pontifices & Sacerdotes, qui ne templi quidem sanctitatem reveriti eum in ipso templo per ministros suos nonnunquam capere, nonnunquam ipsi aperta vi eum opprimere conati sunt. Sed ubivis & semper Christus suis hostibus major & potentior fuit, est, & erit: cui sit laus, honor, & gloria in sempiterna secula, Amen.

HISTORIA QUARTI

ANNI MINISTERII JESU CHRISTI, UNA
CUM EJUSDEM PASSIONE ET RE-
SURRECTIONE.

CAPUT CXVI.

CHRISTUS RELICTA HIEROSOLYMA PROFICISCI-
TUR TRANS JORDANEM, IN LOCUM, UBI JOHANNES
BAPTIZARAT. JOHAN. 10. VERS. 40.

ORDINIS INVESTIGATIO GENERALIS AB ENCÆNIIS HIEROSOLYMITANIS,
AD HISTORIAM USQUE RESUSCITATI LAZARI.

LX iis, quæ in principio hujus Harmonia de distributione annorum Ministerii Christi notata sunt, non obscure intelligi potest, historiam de Encæniis finem facere tertii anni ministerii Christi. Inchoabantur enim 26. Novembr. & celebrabantur per 8. dies. Initium ergo quarti anni ministerii rectius constitui nequit, quam cum post Encænia Jesus discessit ex Judæa. Sicut ejusdem discessus ex Judæa Joh. 4. v. 3. initium fecit secundi anni: & initium tertii alius Christi discessus, Matth. 9. v. 35. Quæstio autem: quomodo investigari & deprehendi possit ordo historiarum in hac parte quarti anni usque ad historiam Lazari. Etenim totum tempus hujus quarti anni ministerii Christi tantum est trium mensium, & aliquid ultra, intra quod tempus omnes sequentes in Evangelistis historiae distribui debent. Quod quidam non observantes variam

mixturam faciunt in historiis sequentibus, & se ipsos & alios turbantes. Nos breviter, citra tamen præjudicium aliorum, nostram sententiam proponemus. Possunt autem, mea opinione, historiae, ab initio quarti anni usque ad passionem, commodissime duplici ratione distribui. 1. ratione temporis. 2. ratione locorum.

Primo igitur Johannes Evangelista Dominum Jesum ex Judæa deducit in Peræam, trans Jordanem, ad Bethabara, ubi Joannes primum baptizavit. Ibi aliquandiu, ut ipse Evangelista testatur, mansit. Idque propter duas causas. 1. Quia propter loci commoditatem undique multi ad ipsum convenire poterant. Erat enim ibi trajectus. 2. Ut ipse locus populo in memoriam revocaret doctrinam & testimonia Baptistæ de Christo. Hoc Evangelista disertè annotavit, factum esse. Hic ergo Christus hybernavit, & possumus huic mansioni in Peræa attribuere Decembrem, licet non sint

sint annotata, quæ Christus ibi docuit & fecit. Huic tamen tempori attribueri possumus questionem illam cuiusdam interrogantis, an pauci sint qui salventur. Luc. 13. v. 23. Postea v. 31. accedunt Jesum Pharisei eique dicunt: *Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere*: Ergo tum temporis adhuc fuit in Peræa. Hæc enim & Galilæa illi Herodi subiacebant, non autem Judæa & Samaria. Christus ergo inde exiens, rursus transit in Judæam, ibique residuum visitationis Ecclesiarum absolvit, atque eo sine dubio pertinent conciones, disputationes & commonefactiones, quas Lucas annotavit Cap. 14. 15. 16. & 17. Neque enim, ut etiam in superioribus annotatum est, Lucas Miscellanea in hisce Capp. absque ordine scripsit, eo quod pleræque eadem conciones in prioribus Capp. ab Evangelistis fuerunt annotatæ. Sed monstrat, quomodo Christus in sua illa valedictione, quam in hac sua postrema professione instituit, simul etiam studiose instituerit repetitionem totius doctrinæ, quam per triennium tradiderat. Hinc ergo fit, quod Lucas multas conciones Christi refert ad tempus ultimæ ipsius professionis, quas reliqui Evangelistæ describunt in primis annis ministerii Christi. Imò ex illis concionibus multæ a reliquis etiam Evangelistis scribuntur habitæ Hierosolymis, post absolutam illam ultimam professionem. Atque sic ostendere voluerunt, Christum eadem doctrinæ Capita repetivisse in omnibus locis. Quæ in Galilæa docuit, eadem etiam docuit Hierosolymis. Et talis fuit repetitio doctrinæ in postremo anno Ministerii Christi.

Ex Judæa autem movisse videtur tum, quando Lucas scribit cap. 17. v. 11. *Et factum est, dum iret in Jerusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam*. Hoc enim innuit, dum præponit Samariam Galilææ. Illa enim prior transeunda erat venientibus ex Judæa in Galilæam. Commorationi itaque in Judæa tribuatur dimidius mensis: peragratiōi autem per Samariam & Galilæam spatium menstruum, quo ea acciderunt, quæ Lucas cap. 17. & in principio 18. recenset. Sic suppetit unicus mensis usque ad mortem Christi in cruce. Et in illo mense rursus conveniunt Evangelistæ, Matthæus, Marcus & Lucas: sed hoc discrimine, quod Lucas tantum ordinem historiarum contexit, Matthæus vero & Lucas rationem itineris notatione loci describunt. Quod scilicet Jesus *post sermōnes istos*, nimirum post parabolam de Phariseo & publicano, digressus sit ex Galilæa rursus in Peræam. Et quia ultima hæc erat professio, multæ turbæ ipsum ex Galilæa sunt secutæ. Neque verò statim recto itinere ex Peræa Hierosolymas profectus est, sed & ibi Ecclesias visitando peragravit, docendo, sicut Marcus inquit, cap. 10. 1. & sanando, ut Matthæus scribit, cap. 19. v. 2. Et in illa regione trans Jordanem, atque ultimo mense, acciderunt historiæ memorabiles. Utpote disputatio illa cum Phariseis de repudio: cuius occasione CHRISTUS explicat doctrinam de matrimonio, & de cœlibatū. Et notetur occasio. Luca 16. v. 18. in Judæa ostenderat, se improbare Phariseorum sententiam de repudio. Hoc audierant, igitur tentantes ipsi proponunt questionem, quasi contra Moysen esset.

Deinde mulierculæ audientes de discessu Jesu, quia agnoscebant, infantes ipsarum per ætatem, & adultos ejus doctrinam non audituros, ideò ad ipsum eos adducunt, ut benedicat. Neque enim oblatis sunt ob morbos: quia Christus ipse dixit: *eorum est regnum cœlorum*. Ergo ut alias infantes allati ad templum benedicebantur à Pontifice, sicut Luc. 2. v. 34. Simeon benedixit, aut sicut Jacobus benedixit Ephraim & Manassè: Gen. 48. v. 12. sic Christus hic benedixit infantibus. Postea subsequutum est examen de vera & perfecta impletione legis: item doctrina de divitiis, & quomodo hæc impedimento sint ad vitam æternam. Denique de præmiis bonorum operum, addita gravissima admonitione, contra opinionem & fiduciam dignitatis & meriti eorum. Et hæc fuit postrema concio Christi in Peræa: sicut in Galilæa ultima fuit de Phariseo & publicano: & Hierosolymis postrema fuit, Joan. 14. 15. & 16.

Posthæc Matthæus, Marcus & Lucas incipiunt describere professionem ex Galilæa trans Jordanem per Peræam in Judæam versus Hierosolymam. Sed huic descriptioni inferenda sunt, quæ Johan. 11. habentur de Lazaro. Quando enim Christus nuncium accipit de morte Lazari, nondum est in Judæa, quæ propriè sic dicitur, Johan. 11. v. 7. Ordo igitur ita cohærebit: Post illa, quæ in Peræa acta esse diximus, accipit Jesus nuncium de morbo Lazari, & post acceptum nuncium biduo adhuc manet in Peræa, interea Lazarus moritur, & tertio demum die instituit iter ex Peræa in Judæam, ita ut quarta die veniat in Bethaniam. Et in illo itinere à Christo & Apostolis dicta & facta sunt, quæ singuli Evangelistæ, Matth. 20. v. 17. Marc. 10. v. 32. Luc. 18. v. 31. & Johan. 11. v. 7. annotarunt. Primo igitur die itineris ex Peræa, qui est tertius dies post mortem Lazari, Apostoli eum dehortantur ab illa professione: ipse autem concionatur illis de sua passione. Postea accidit historia de petitione matris filiorum Zebedæi, & ipsorum etiam filiorum: cui insequitur indignatio reliquorum Apostolorum, quia Christus Matth. 19. v. 28. dixerat duodecim sessuros. Christus ergo utrisque opponit conditionem sui regni, sicque eos in officio cohibet. Circa vesperam ejus diei, cum appropinquaret Jericho, accidit historia de Zachæo. Altero verò die cum ex Jericho egrederetur, sanavit rursus cœcum ad portam desidentem, quem Marcus vocat Bartimeum, & Jesum securum esse testatur. Marc. 10. v. 46. Progressus deinde in via alios duos cæcos etiam sanavit. Matth. 20. v. 30. In eodem itinere, cum putarent mox manifestandum esse regnum DEI, eo quod jam esset propè Hierosolymam, dixit parabolam de nobili peregre abeunte, & minas inter servos suos distribuyente. Luc. 19. v. 12. Cumque non procul abesset ab Hierosolymis, & Apostolos sibi timere sciret, ipse eos prævit, sed ad Bethaniam deflexit, ibique Lazarum a mortuis suscitavit. Johan. 11. v. 17. Illa verò occasione Syne-drium Hierosolymitanum primum decretum fecit, Jesum esse occidendum. Non autem Jesum statim ingressus est Hierosolymam, sed quasi occultans se in regionem propè deserta, cum secessit. Fuit illud desertum Judææ, ubi Johannes cœpit prædicare. Matth. 3. v. 1. Hanc verò secessionem Hiero-

Hierosolymis calumniabantur, esse timiditatem & fugam. Pontifices itaque animosiores facti, proponunt alterum edictum, ut si quis sciret, ubi esset, eum indicaret & proderet. IESUS igitur tunc sexto die ante Pascha rediit Bethaniam, & ibi non in occulto sed tam manifestè versabatur, ut ex Hierosolymis multi peregrinorum ad illum excurrerent: unde fit tertium decretum de occidendo simul & Christo & Lazaro. Altero verò die ingressus est Hierosolymam, sicque tanquam

verus agnus paschalis ad mactationem sese sistere voluit pro peccatis totius mundi.

Hæc est brevis delineatio ordinis historiarum quarti anni usque ad ingressum ad passionem. Si quis hac meliorem & commodiorem monstrabit, non reluctabor, sed facillè cedam. Ad initium itaque quarti anni Ministerii Christi, pertinet postrema illa περικοπή decimi capitis in Ioannem, quam nunc tractabimus.

DOMINUS JESUS RELICTA HIÉROSOLYMA PERGIT IN PERÆAM, UBI IOHANNES BAPTIZARAT.

JOHAN. 10.

40. Καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τῆς Ἰορδάνης, εἰς τὸν τόπον ὅπου αἱ Ἰωάννης ὁ πρῶτος βαπτίζων.
41. Καὶ ἐμείνεν ἐκεῖ, καὶ πολλοὶ ἤλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν ἕθεν. πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τῆς, ἀληθῆς αἱ.
42. Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτὸν.

40. Et abiit iterum trans Jordanem, in eum locum ubi fuerat Joannes baptizans primum: mansitque illic.

41. Et multi venerunt ad eum, ac dicebant: Johannes quidem signum edidit: nullum: omnia autem quaecumque dixit Johannes de hoc, vera erant.

42. Et crediderunt multi illic in eum.

Periocha hujus profectionis Christi.

Quibus de causis Dominus JESUS, Hierosolymitanum templum, quod spelunca latronum factum fuerat, & ipsam urbem sanguinariam deferens Bethabaram se contulerit, id paulo ante indicavimus. Nimirum, 1. ut propter loci commoditatem & trajectum tanto plures auditores habere posset. 2. Ut iidem auditores sibi in memoriam revocarent, tum quæ in ipsius baptismo & inauguratione ibidem acciderant, tum quæ Joannes Baptista de ipso testificatus fuerat. Neque Dominus frustratus est sua expectatione. Utrumque enim evenisse, Evangelista disertè testatur.

I. De primo dicit: *mansit illic, & multi venerunt ad illum.* His paucis verbis Evangelista duo innuit. Unum, Dominum locum manendi invenisse: alterum, multos etiam auditores eum habuisse. Quod de loco annotatur, probè est observandum, ut inde discamus, Christo nunquam locum *manendi* in his terris deserturum, utcumque mundus tumultuetur. Si populosa urbes, superbæ aulae, & amplæ Respublicæ (qualis tum erat Hierosolyma, in qua gloria Judææ habitabat, & totius populi concursus fiebat) eum expellant, tum locum invenit in deserto, in quem se recipiat, & in quo *maneat*. Quid fuit olim Græcia? quid Italia? Annon fuere quasi paradisi Domini, in quo urbes florentissimæ, habentes Ecclesias ab ipsis Apostolis plantatas? Quid econtra fuit Germania? Desertum horridum & inamœnum. Verum Christus ex Græcia Arrianis lapidibus, & ex Italia multiplici Idolomania expulsus, in hoc nostrum desertum demigravit, in eoque *manet*, tum doctrinæ puritate, tum sincera Sacramentorum administratione, apud nos Ecclesiam colligens. Cumque ipsi placeat inter nos commorari, caveamus, ne ingratitude ipsam repellamus.

Harm. Tom. I.

Superfunt enim adhuc deserta loca in terris, in quæ, derelictis nobis, sese conferre, ibique sedem suam figere potest. Videmus etiam hinc, quam fultum & frivolum sit, Ecclesiam Christi certo loco alligare velle, prout faciunt Pontificii, qui Romam suam primariam Ecclesiæ sedem esse contendunt, eo quod primarii Apostoli cathedram suam ibi habuerint. Certè Hierosolyma DEI promissionibus, typis & dignitate, supra omnes civitates totius orbis evecta fuit, maximè quia ipse DEI filius eam sua doctrina & miraculis nobilitavit: Sed postquam eandem rejecit, non amplius fuit sedes Ecclesiæ, sed facta est spelunca latronum. Idem fit quoad alias civitates & urbes, Christi autem Ecclesia est in omnibus illis locis, etiam in pagis desertis, ubi Christus Evangelium suum docet, & sacramenta administrat, adeoque ovibus ipsius *manendi* locus conceditur.

Quod vero secundo loco additur, *& multi venerunt ad eum*, illud monstrat: quod quemadmodum Dominus nunquam caret loco in quem fugiat, & in quo commoretur, ita eundem nunquam cariturum Ecclesia & populo, cui Evangelium suum annunciet. Nam potius ex lapidibus Abrahamo filios suscitaturus esset, quam non haberet Ecclesiam. Matth. 3. v. 9. Etenim hæc radix Jesse, ubicumque erigit vexillum verbi sui, ibi ad illud constiunt populi. Jes. 11. v. 10. Suavis enim odor sacrificii Christi, etiam è longinquo attrahit homines ad se amplectendum, non aliter quam aquilæ odorantur cadavera & advolant. Matth. 24. v. 28. Hoc verbi ministris animum addat ut in capeffendo suo munere sint fideles & indefessi. Tantum dent operam, ut habeant certam & legitimam vocationem, & in ea officio suo rectè defungantur, tum DEUS procurabit, ne ipsis desint auditores.

0000

II. De

II. De posteriore refert Evangelista, quomodo illi qui Jesum convenerunt, audita ipsius doctrina & visis miraculis, sibi in memoriam revocarint, quæ dudum ex Johanne audierant, unde postmodum JESUM cum Johanne conferendo, collegerint, Jesum Johanne majorem, & proinde Messiam esse. Duobus in eo colligendo utuntur argumentis. 1. *Joannes quidem signum edidit nullum.* Volunt dicere: Johannes eximius fuit Doctor, quem omnes magnificimus, & plerique pro Messia eum habere voluerunt. Sed nullis claruit miraculis stupendis, qualia a nemine mortalium unquam sunt edita. Dubium est ergo nullum, ipsum Johanne & omnibus Prophetis esse superiorem. Agnoscunt, DEUM pro filio suo, quem salvatorem in mundum missus erat, sibi reservasse peculiaris signa, ex quibus & agnosceretur & bonis omnibus commendatus redderetur. Sicut etiam Jes. id prædixit, c. 35. v. 5. Et si absque eo fuisset, quomodo discipuli Joannis à Magistro suo abstracti potuissent? Qui sic agrè eum reliquerunt, & ad Jesum se contulerunt. 2. Alterum argumentum est: *omnia, quæcunque dixit Joannes de hoc, vera erant.* Quibus verbis Johannem verum de JESU Christo testem fuisse prædicant, quo laudis titulo majori cohonestari non potuisset. Nam etiam in cælis hæc summa Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum & syncerorum verbi ministrorum erit gloria, quod in his terris veri fuerunt Christi testes.

Effectum horum somnium adjicitur: *Et crediderunt multi illis in eum.* Vocula illis non otiose hic est adjecta; sed significat ipsum etiam locum mirè profuisse ad excitandam fidem. Ibi enim sibi in memoriam revocarunt, quæcunque ante triduum ex Joanne ibidem audierant. Sic enim sæpè fieri solet, ut quemadmodum quædam semina in agro non mox primo anno suppullulant, sed quædam secundo, quædam tertio anno: ita etiam semen verbi auditi in quorundam animis ad tempus absque fructu jacet, & tantum non emortuum esse videtur. Sed progressu temporis aliis circumstantiis accedentibus, succrescere incipit, & non contemnendos fert fructus. Nullus ergo verbi minister temere de laboribus docendi propterea desperet, quod non videt vestigio fructum suarum concionum. Faciat ipse officium, diligenter oret, & DEO committat eventum, nec dubitet, quin ipse sit factururus, ne labor ipsius inanis sit in Domino, sicuti promisit Jesa. 55. v. 10. Interim videmus hic fulcra fidei hæc duo esse firmissima, 1. consensum & harmoniam prædictionum de Christo, quando videmus omnia esse vera quæ de ipso prædicta sunt in Mose, Psalmis & Prophetis. Eventus prædictionibus omnibus exactè respondit. 2. Miracula Christi tum vetera tum hodierna, quibus Evangelium crucis divina sua præsentia inter medios hostes conservat. Hæc duo si etiam nos attenderimus, facile in fide nostra stabilimur, nisi ipsi nobis deesse velimus.

CAPUT CXVII.

IN QVO CHRISTUS DOCET VIAM IN REGNUM COELORUM ESSE ANGUSTAM.

LUCÆ 13. v. 23.

RATIO ORDINIS.

HMNES Harmonici scriptores hanc historiam annectunt præcedenti versui 22. quasi illa acciderit in illa professione, quæ per civitates & castella docens iter fecit Hierosolymam. Neque ego ab eorum consensu recederem, nisi me moverent Lucæ verba, quæ huic historiæ subjungit. Ibi enim scribit: *ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, eodem die, nimirum quo ab illo interrogatus fuerat, accesserunt quidam Phariseorum, dicentes: Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere.* Hoc nullibi, præterquam in Peræa, in qua Christus postquam Hierosolymam dereliquisset, accidere potuit. Nam in Judæa & Samaria Herodes nullam habuit juris-

ditionem: Ideo ibi eum occidere non potuisset. In Galilæam autem Dominus nondum descenderat. Hanc meam sententiam de ordine confirmat etiam illud, quod Iesus ipse in comminatione sua contra Hierosalem inter alia inquit: *Dico vobis, quod non videbitis me, donec venerit tempus, cum dicetis: Benedictus qui venit in nomine Domini.* Hoc verò factum est ipso die Palmarum, Matth. 21. v. 9. Ergo historiæ ultimi hujus trimestris sic ordinandæ sunt, ne post hæc expressa Christi verba ipse dicatur Hierosolymam venisse, antequam isto cantico ab ipsis fuit exceptus. Dubium itaque mihi est nullum, hunc esse proprium harum historiarum in Harmonia locum.

QVÆSTIO, AN PAUCI SINT SALVANDI.

LUC. 13.

23. Εἶπε δὲ τῆς αὐτῆς, κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς.

23. Ait autem illi quidam: Domine, an pauci sunt qui salventem consequuntur? ille vero dixit ad illos:

24. Ἄγω